

ECDC – aukščiausio lygio infekcinių ligų prevencija ir kontrolė

2005 m. įsteigtas Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) yra Europos Sąjungos agentūra, kurios pareiga – stiprinti Europos apsaugą nuo infekcinių ligų. ECDC įsikūręs Stokholme (Švedija).

ECDC misija – nustatyti ir vertinti esamas ir atsirandančias infekcinių ligų žmogaus sveikatai keliamas grėsmes ir informuoti apie jas bei padėti stiprinti ir koordinuoti Europos Sąjungos šalių parengties ir reagavimo pajėgumus.

© Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras, 2011

ISBN 978-92-9193-256-6

doi:10.2900/4169

ECDC – aukščiausio lygio infekcinių ligų prevencija ir kontrolė

Turinys

ECDC: padedame gelbėti gyvybes.....	3
Parama parengties ir reagavimo pajėgumams stiprinti. Visada pasirengę padėti.....	4
Epidemiologinė priežiūra. Mes kaupiame ir analizuojame duomenis.....	8
Mokslinės konsultacijos. Įrodymai veiksmams pagrįsti.....	10
Su visuomenės sveikata susiję pajėgumai ir informavimas. Mes klausome ir reaguojame.....	14
ECDC ligų programos. Su kuo susijusios šios programos.....	18
Infekcinės ligos. Didžiausios grėsmės.....	20
Kaip įsitraukti į ECDC veiklą.....	22
Svarbiausi faktai apie valdyseną.....	24
Bendradarbiavimas su partneriais.....	26

„Būdami visuomenės sveikatos specialistai, ECDC darbuotojai stengiasi apsaugoti ir puoselėti žmonių sveikatą. Siekiame geriausio rezultato, nes manome, kad visuomenės sveikata itin svarbi.“

ECDC direktorius Marc Sprenger

ECDC: padedame gelbėti gyvybes

Infekcinės ligos yra mūsų kompetencijos sritis. Turime būti budrūs, produktyvūs ir veiksmingai atlikti savo darbą, nes daug kas priklauso nuo mūsų. Europos šalių vyriausybės suvokia, kad infekcinėms ligoms sienos neegzistuoja, todėl nuolat būtina stebėti ir vertinti kylančius pavojus, kad būtų galima užtikrinti tvirtą ir patikimą visų europiečių apsaugą.

Mūsų centro vykdomas mokslinis darbas glaudžiai susijęs su visų Europos šalių sveikatos apsaugos ministerijų, nacionalinių visuomenės sveikatos institucijų, visuomenės sveikatos tyrinėtojų, vadybininkų ir gydytojų moksliniu darbu; su jais kasdien palaikome ryšį, keičiamės informacija, teikiame analizes, rekomendacijas ir techninę pagalbą.

Europos apsauga nuo infekcinių ligų – tai ne be pastangų įgyjama privilegija. ECDC veiklos pagrindas – gerai koordinuojamos įspėjimo ir reagavimo į visuomenės sveikatos grėsmes sistemos, tikslūs nepriklausomi moksliniai įrodymai ir analizė, gebėjimas imtis greitų ir ryžtingų veiksmų ir praktinė informacijos perdavimo patirtis, kuri suteikia galimybę greitai perduoti patikimą informaciją tiems, kuriems jos reikia. Visa ECDC veikla centre ir už centro ribų organizuojama siekiant remti ir stiprinti šias gyvybiškai svarbias su visuomenės sveikata susijusias funkcijas – kad pavienės šalys gebėtų veiksmingiau reaguoti į grėsmes, ypač esant finansiniams apribojimams – ir taip gelbėti gyvybes.

ECDC yra mokslinę ir techninę veiklą vykdanči agentūra, o ne politinė institucija. Mūsų pareiga – suteikti galimybę Europos Komisijai, Europos Parlamentui ir nacionalinės sveikatos politikos formuotojams gauti patarimų ir įro-

dymų, kurių jiems reikia tam, kad galėtų priimti sprendimus ir imtis veiksmų sveikatai apsaugoti.

Galimybė dirbti ECDC labai ypatinga. Ne tik todėl, kad pirmajame Europos infekcinių ligų prevencijos ir kontrolės srityje, bet ir dėl mūsų komandos entuziazmo, įvairovės ir profesionalumo.

ECDC – unikali organizacija. Didžiuojamės tuo, kad esame ta ašis, apie kurią sukasi didžiulio Europos tinklo, sudaryto iš daugiau kaip 10 000 savo darbui atsidavusių visuomenės sveikatos specialistų, mokslininkų, mikrobiologų ir epidemiologų, kurie bendradarbiauja su mumis ir kitais partneriais, kaip antai Pasaulio sveikatos organizacija, kad apsaugotų žmones nuo infekcinių ligų keliamų grėsmių, veikla. Labai stengiamės tinkama linkme nukreipti šias pastangas, kad pateisintume nuolat jaučiamą europiečių pasitikėjimą mumis ir jų paramą.

Šioje brošiūroje rasite informacijos apie tai, kaip mes dirbame, ką veikiame ir ką siūlome.

ECDC direktorius Marc Sprenger

ECDC darbuotojai susitinka kasdien, kad galėtų vykdyti ligų protrūkių stebėseną

Parama parengties ir reagavimo pajėgumams stiprinti. Visada pasirengę padėti

Kas rytą ECDC ekspertai susitinka Nepaprastųjų operacijų centre (angl. *Emergency Operations Centre*, EOC) – ES skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemos (Europos Komisijos saugaus pranešimų siuntimo sistemos, sujungtos su įvairių Europos šalių sveikatos priežiūros institucijomis ir kitais susijusiais subjektais) branduolyje. Susirinkę prie šio apskritojo stalo ECDC darbuotojai kasdien:

- peržiūri per naktį gautas žinias ir naujausią informaciją apie infekcinių ligų protrūkius Europoje ir visame pasaulyje;
- aptaria ir apžvelgia per žiniasklaidos priemones ir peržiūrėjus tiesioginius epidemiologų ir įvairių pasaulio šalių sveikatos priežiūros institucijų pranešimus pastebėtus galimų naujų protrūkių ženklus;
- sparčiai įvertina galimą naujų grėsmių svarbą;
- peržiūri šalių pateiktus prašymus suteikti informacijos;
- diagramoje užfiksuoja vykdomos veiklos, kuria siekiama suvaldyti esamų protrūkių plitimą, pažangą ir
- keičiasi informacija, patirtimi ir mokslinėmis rekomendacijomis su valstybėmis narėmis ir Europos Komisija.

Pasibaigus posėdžiui susiję duomenys ir rekomendacijos išplatunami visuomenės sveikatos specialistams ir plačiajai visuomenei.

Nuo agentūros veiklos pradžios 2005 m. ECDC parengties nepaprastosioms operacijoms ir reagavimo sistemos buvo nuolat plėtojamos ir stiprinamos konsultuojantis su nepri-

klausomais visų ES valstybių narių ir kitų šalių ekspertais, peržiūrimos valdančių institucijų, išbandomos per pasaulinio ir regionų lygmens pratybas ir naudojamos realiame gyvenime. Pasirengimas krizėms yra toks pat svarbus, kaip ir reagavimas į jas joms prasidėjus. ECDC daug investuoja, siekdamas padėti valstybėms narėms sukurti savo nepaprastųjų operacijų centrus ir stiprinti pasirengimą nacionaliniu lygmeniu.

Epideminės žvalgybos priemonės. Aplinkos tyrinėjimas ieškant ankstyvų pavojaus ženklų

Vienas pagrindinių ECDC pranašumų yra gebėjimas aptikti infekcinių ligų keliamas grėsmes ir skubiai reaguoti į jas.

ECDC sukūrė saugią internetinę informacijos perdavimo platformą (EPIS), kuri suteikia galimybę keistis technine informacija ir siųsti skubius įspėjimus apie infekcinių ligų protrūkius tarptautiniu lygmeniu. Su skirtingomis ligomis susijusiose srityse dirbantys epidemiologai ir mikrobiologai gali naudotis EPIS, kad galėtų įspėti savo kolegas kitose šalyse apie rūpestį keliančius skubius atvejus ir keistis nuomonėmis ir mokslinėmis analizėmis internetiniuose forumuose.

Per maistą plintančių ligų protrūkiai

ECDC rėmė ir padėjo atlikti kelis tarptautinius per maistą plintančių ligų protrūkių, nustatytų per maistą ir vandenį plintančių ligų tinkle, tyrimus. Dėl šios bendradarbiavimo veiklos susijusiems partneriams, įskaitant valstybių narių visuomenės sveikatos ir maisto saugos institucijas bei svarbiausius ES lygmens subjektus, kaip antai Skubaus perspėjimo apie nesaugų maistą ir pašarus sistemą (angl. *Rapid Alert System for Food and Feed*, RASFF) ir Europos Komisiją, pavyko greitai ir veiksmingai apsikeisti informacija. Todėl, iš valstybių narių rinkų laiku išėmus užkrėstus maisto produktus, buvo apsaugoti įvairių Europos šalių vartotojai.

Migracija ir infekcinės ligos

Pastaraisiais metais migracija ir sveikata yra vienas svarbiausių ES darbotvarkės klausimų. Į ES politinius įsipareigojimus atsižvelgta rengiant politikos priemones, kuriomis siekiama užtikrinti, kad migrantai galėtų naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, Europos Komisijos 2003–2008 m. Europos sveikatos programą bei 2008–2013 m. antrąją Bendrijos veiksmų programą sveikatos srityje. Pastarojoje numatyti projektai, susiję su sveikatos skirtumais, migrantų sveikatos būkle ir infekcinių ligų našta bei sveikatos priežiūros paslaugų teikimo dokumentų neturintiems migrantams modeliais. ECDC taip pat kelerius metus investavo išteklius siekdamas geriau ištirti migracijos ir visuomenės sveikatos ryšį. Tačiau siekiant patenkinti su sveikata ir sveikatos priežiūra susijusius migrantų poreikius galima nuveikti kur kas daugiau. ECDC įsipareigojo per ateinančius kelerius metus gerinti infekcinių ligų epidemiologinę priežiūrą ir stebėseną, siekdamas užtikrinti, kad įgyvendinant prevencijos ir kontrolės programas būtų atsižvelgiama į besikeičiančius migracijos ir infekcinių ligų epidemiologijos ypatumus ir kad teikiant sveikatos priežiūros paslaugas būtų atsižvelgiama į ypatingus migrantų poreikius.

Šiuo metu emigruoja daugiau žmonių nei bet kada anksčiau

„Čia dirbantys žmonės labai entuziastingi! Darbuotojai – tai šio regiono įvairovės atspindys ir, mano nuomone, jie įkūnija labai vertingą taikiai bendradarbiaujančios Europos Sąjungos idėją.“

Direktorius pavaduotoja Andrea Ammon

Epidemiologinė priežiūra. Mes kaupiame ir analizuojame duomenis

Viena pagrindinių ECDC veiklos sričių – infekcinių ligų epidemiologinė priežiūra: susijusių mokslinių ir techninių duomenų kaupimas, vertinimas, analizė ir sklaida. Šią veiklą ECDC vykdo prisijungęs prie Europos epidemiologinės priežiūros sistemos, vadinamos *TESSy*. Per *TESSy* Europos šalys gauna mokslinių įrodymų apie infekcines ligas, kad reaguodamos į grėsmes jos galėtų veiksmingiau ir tikslin- gai imtis tam tikrų veiksmų.

Epidemiologinė priežiūra – tai kartu su valstybėmis narėmis ir daugeliu visuomenės sveikatos ekspertų ir institucijų, kurie prisideda prie duomenų bazių kūrimo, vykdoma bendra veikla. Vadovaudamasi ES teisės aktais, visos šalys turi ECDC nuolat teikti epidemiologinės priežiūros duomenis apie į patvirtintą 49 ligų sąrašą įtrauktas infekcines ligas ir pranešti apie ligų protrūkius, kurie gali išplisti į kitas ES šalis.

Duomenų bazėje sukaupta ir į visumą sujungta informacija, gauta iš daugelio anksčiau veiklą atskirai vykdžiusių pavienių ligų epidemiologinės priežiūros tinklų. Tai suteikė galimybę paprasčiau susipažinti su duomenimis apie Europoje plintančias infekcines ligas, be to, įgyvendintas vieno langelio principas.

ECDC kaupia ir analizuoja epidemiologinius duomenis ir rengia ataskaitas, kuriose pateikiama ir bendra ES apžvalga, ir vertinga susijusi palyginamoji informacija apie kiekvieną valstybę narę atskirai.

TESSy – informacijos lobynas

TESSy – tai labai lanksti kompleksinė sąveikioji sistema, kuri suteikia galimybę ieškoti konkrečių duomenų ir palyginti kelių valstybių duomenis. Pasirinkti rezultatai pateikiami naudotojui patogiu būdu, įvairiomis formomis, pvz.,

lentelėse, diagramose ir žemėlapiuose, kuriuos galima parsisiųsdinti.

ECDC kasmet skelbia „Metinę užkrečiamųjų ligų epidemiologijos ataskaitą“; tai yra unikalus leidinys, kuriame pateikiami palyginamieji kiekybiniai duomenys, susiję su įvairiose Europos šalyse plintančiomis infekcinėmis ligomis. Atsižvelgiant į šiuos skaičius ne tik analizuojama tai, kas įvyko arba kas vyksta, bet ir numatomos būsimos tendencijos ir politikos kryptys.

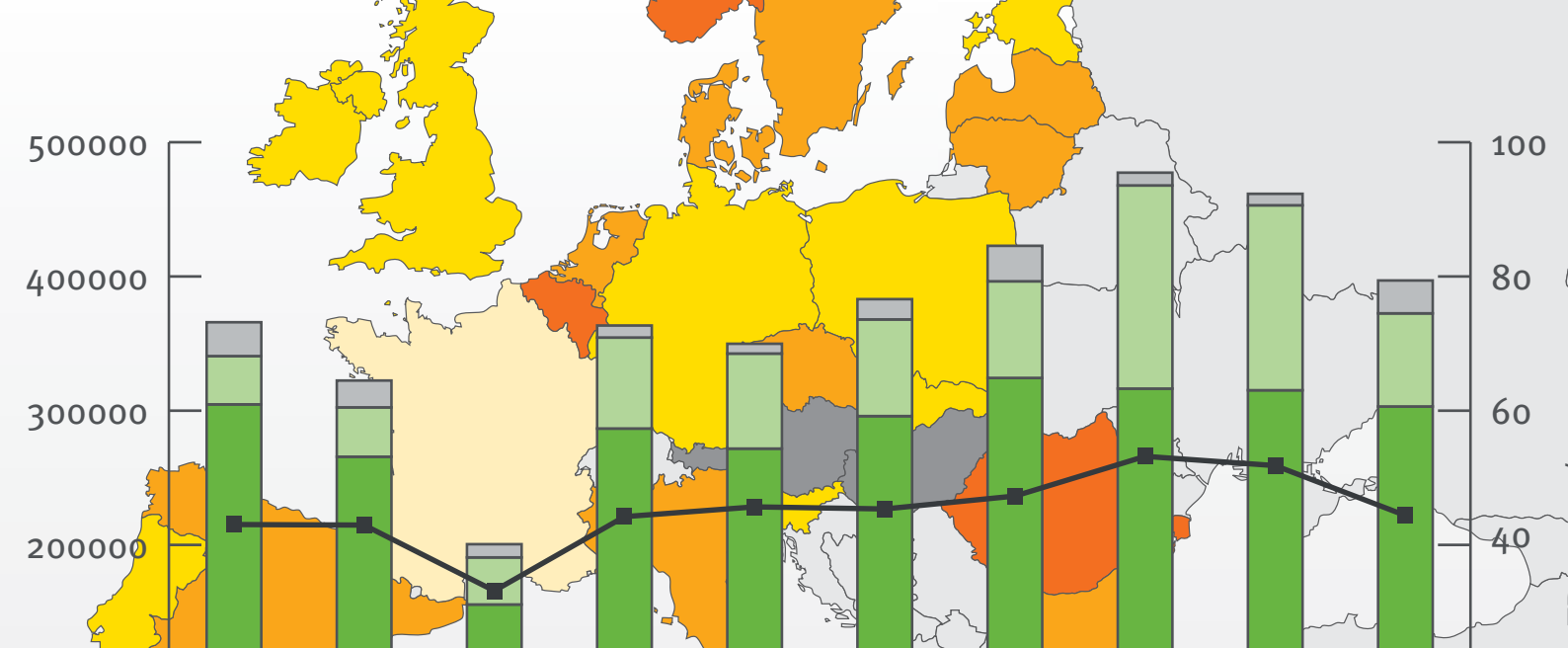
TESSy – sistema, kurioje duomenys apie Europoje plintančias infekcines ligas pateikiami pagal vieno langelio principą

Epidemiologinės priežiūros tinklai

Kiekvienos valstybės narės visuomenės sveikatos ekspertai, dalyvaujantys šių tinklų veikloje, teikia duomenis *TESSy*; vėliau juos tikrina ir analizuoja ECDC:

- Europos gripo epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos per maistą ir vandenį plintančių ligų ir zoonozijų tinklas
- Europos lytiškai plintančių infekcijų epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos invazinių bakterinių ligų epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos ŽIV/AIDS epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos tuberkuliozės epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos atsparumo antimikrobiniams preparatams epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos su sveikatos priežiūra susijusių infekcijų tinklas
- Europos legionierių ligos epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos difterijos epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos antimikrobinių preparatų suvartojimo epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos ligų, kurių išvengiama skiepijant, epidemiologinės priežiūros tinklas
- Europos Kreucfeldo-Jakobo ligos epidemiologinės priežiūros tinklas
- *Europos hepatito B/C epidemiologinės priežiūros tinklas (nuo 2012 m.)*

Mokslinės konsultacijos. Įrodymai veiksmams pagrįsti

ECDC teikia mokslines rekomendacijas ir gaires, kuriomis politikos formuotojai ir visuomenės sveikatos specialistai gali pasinaudoti, siekdami pagrįsti savo sprendimus. Savo darbui atsidavę ECDC mokslininkai ir epidemiologai Europos Komisijos arba valstybės narės prašymu atlieka rizikos vertinimus. Jiems tenka imtis labai įvairios veiklos – ir pavesti parengti literatūros apžvalgas ar statistines analizes, ir gauti tarptautinių ekspertų mokslines nuomones. Siekdamas parengti oficialias mokslines rekomendacijas ir gaires, ECDC suburia *ad hoc* mokslines grupes, kurios parengia pirminę nuomonę, kurią vėliau svarsto, persvarsto ir tvirtina ECDC patariamasis forumas.

Neprisiklausomos nuomonės

ECDC rengiamos mokslinės rekomendacijos ir gairės yra griežtai nepriklausomos ir nesusijusios su jokiais komerciniais ar asmeniniais interesais. Galimi darbuotojų arba ekspertų interesų konfliktai išsamiai vertinami. Tai yra svarbiausias principas, kuriuo ECDC stengiasi vadovautis.

ECDC yra pasirašęs oficialius susitarimus su nacionalinėmis etaloninėmis laboratorijomis

Su visuomenės sveikata susijusi mikrobiologija. Ligos sukėlėjų paieška

Infekcinių ligų kontrolė priklauso nuo to, kaip laboratorijoms pavyksta nustatyti ligos sukėlėjus ir jų savybes. ECDC neturi savo laboratorijų, tačiau yra sudaręs oficialius susitarimus su Europos valstybių narių svarbiausių visuomenės sveikatos institucijų nacionalinėmis etaloninėmis laboratorijomis. ECDC padeda plėtoti ir veiksmingai valdyti su visuomenės sveikata susijusios mikrobiologijos sistemą, iš kurios reikiamu laiku galima gauti patikimą informaciją,

siekiant užkirsti kelią infekcinėms ligoms ir jas kontroliuoti pavienėse šalyse ir Europos lygmeniu. Su laboratorijomis sudaromos sutartys dėl paramos vykdant Europos epidemiologinės priežiūros veiklą ir specialistų rengimo. ECDC teikia rekomendacijas dėl etaloninių laboratorijų funkcijų su visuomenės sveikata susijusios mikrobiologijos srityje, stengiasi suderinti joms taikomus standartus ir stebi, kad jų vykdoma veikla atitiktų kokybės reikalavimus.

A detailed microscopic illustration of the human respiratory tract. The foreground shows several large, columnar cilia with a distinct ringed structure. In the background, a dense network of smaller cilia is visible. Numerous spherical viruses, some with red internal structures, are scattered throughout the airway. A large, detailed view of a single virus particle is shown in the lower right corner, revealing its complex surface structure with red and blue components.

Neseniai pateiktų klausimų pavyzdžiai

- Kaip geriausia naudoti naująją vakciną nuo papilomos viruso sukeliama gimdos kaklelio vėžio?
- Nyderlanduose įvyko oškų Ku karštligės protrūkis. Ar ši liga kelia grėsmę žmogaus sveikatai?
- Kiek dažnai turėtų būti atliekami donorų spermos tyrimai dėl virusinių ligų?
- Jeigu prasidėtų nauja pandemija, ar Europos Sąjunga, siekdama didžiausio išlaidų efektyvumo, neturėtų nupirkti vakcinų visoms šalims, ir kiek vakcinų reikėtų kiekvienai šaliai?
- Kaip valdoma žmogaus hemoraginės karštligės (Junino viruso) rizika organų persodinimo atveju?
- Ar Haiityje prasidėjęs choleros protrūkis ilgainiui gali kelti grėsmę Europos šalių piliečiams?

Gripo virusai gerklėje, meno kūriny

Rekomendacijų dėl sezoninio gripo rengimas

Rengdamas rekomendacijas dėl naujo sezoninio gripo, ECDC, atsižvelgdamas į iš nacionalinių valdžios institucijų gautus išankstinius pranešimus, visų pirma organizacijos viduje atlieka rizikos vertinimą, siekdamas nustatyti ligos tendencijas, jos plitimo pobūdį, sunkumą, pažeidžiamas populiacijos grupes ir pasekmes. Vėliau šio vertinimo išvados, analizės ir siūlomos rekomendacijos pateikiamos apsvarstyti ECDC patariamojo forumo nariams ir kitiems išorės ekspertams. Prasidėjus gripo sezonui atidžiai stebimas ligos sunkumas ir paaiškėjus, kad gripo sezonas bus sunkesnis nei įprasta, ECDC nusiunčia įspėjimus valstybių narių valdžios institucijoms, už visuomenės sveikatą atsakingiems subjektams ir pateikia informaciją plačiajai visuomenei. Vakcinų tinkamumas tam tikram gripo sezonui vertinamas atliekant virusologinius tyrimus, kurių rezultatai patvirtinami ECDC koordinuojamais vietose atliekamais tyrimais. Tokiais tyrimais patvirtinta, kad, pvz., 2010 m. sezoninio gripo vakcinų apsaugojo žmones nuo to sezono gripo virusų. ECDC Europos bendradarbiavimo vakcinacijos klausimais tinklas (angl. *the Vaccine European New Integrated Collaboration Effort*, VENICE) taip pat seka, kaip vakcinų vartojamos pavienėse šalyse. Europos vaistų agentūros (EMA) prašymu buvo atlikti du tarptautiniai ECDC koordinuojami nepriklausomi moksliniai tyrimai,

Specialistai keičiasi naujausia informacija apie gripą

kurių metu buvo tiriami konkretūs su vakcinų saugumu susiję rūpestį keliantys klausimai. Visa šia vienu metu vykdoma veikla prisidedama prie politikos, geros praktikos ir rekomendacijų dėl visuomenės parengties ir reagavimo priemonių, apie kurias vėliau informuojami atitinkami specialistai, politikos formuotojai ir plačioji visuomenė, kūrimo.

„Ką darome, jeigu mums nepavyksta rasti eksperto, kuris neturėtų susijusių asmeninių interesų? Tęsiame paiešką!“

Vyriausiasis mokslininkas Johan Giesecke

Su visuomenės sveikata susiję pajėgumai ir informavimas. Mes klausome ir reaguojame

Pagalba valstybių narių gebėjimams stiprinti

Iš patirties žinome, kad siekiant sukurti geras visuomenės sveikatos sistemas infekcinėms ligoms kontroliuoti reikia daug laiko ir pastangų. Šios sistemos yra lengvai pažeidžiamos ir, kad tinkamai veiktų, jas reikia nuolat prižiūrėti ir plėtoti. Iš patirties taip pat žinome, kad, to nepadarius, gali staigiai išplisti didelio masto epidemijos, kurias gali būti labai sunku ir brangu kontroliuoti. Todėl veiksmingų visuomenės sveikatos sistemų kūrimas yra naudinga investicija ateičiai.

ECDC padeda valstybėms narėms kurti ir išlaikyti stiprias infekcinių ligų kontrolės sistemas, vertindamas visuomenės sveikatos sistemų pajėgumus ir poreikius bei siūlydamas įvairialypes ilgalaikes mokymo programas ir tęstinį švietimą ekspertams. Pasitelkdamas sukauptas infekcinių ligų prevencijos ir kontrolės žinias ir gebėjimus ir puikiai

išmanydamas Europos visuomenės sveikatos struktūras, ECDC sujungia įrodymus, susijusius su veiksmingomis ir ekonomiškai naudingomis intervencinėmis priemonėmis, į vieną visumą ir keičiasi jais su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais, su kuriais yra užmezgęs partnerystės ryšius.

Įsitikiname, kad informaciją gautų būtent tie, kuriems jos reikia

Viena svarbiausių ECDC užduočių yra išplatinti savo mokslines išvadas ir pasidalyti žiniomis, kaip veiksmingai pateikti informaciją konkrečioms auditorijoms – ar tai būtų politikos formuotojai, mokslininkai, žiniasklaida, ar plačioji visuomenė.

Valstybės narės kreipiasi į ECDC patarimo dėl informavimo apie pavojus ir informacijos perdavimo krizės metu, pvz., susidūrusios su staiga iškilusia grėsme arba kovodamos

su plintančia endemine liga. Informacija nuolat kinta. Pvz., šiuo metu itin daug įtakos turi naujoji sąveikioji žiniasklaida, nes ji padeda daugeliui žmonių rasti su sveikata susijusios informacijos, tuo tarpu kiti neturi galimybių naudotis šiomis naujomis technologijomis arba jomis nesiidomi.

Siekdamas patenkinti naujus su informacijos perdavimu susijusius valstybių narių poreikius ir padėti įveikti joms kylančius sunkumus, ECDC šiuo metu:

- kuria duomenų bazę su sveikata susijusios informacijos perdavimui gerinti;
- ieško geriausių būdų, kaip perduoti informaciją skirtingoms plačiosios visuomenės grupėms;
- kaupia ir skleidžia geros praktikos pavyzdžius ir naujas idėjas bei
- analizuoja naujosios žiniasklaidos teikiamas galimybes.

ECDC leidiniai

ECDC rengia leidinius, susijusius su labai daug įvairių infekcinių ligų, pvz., išsamią „Metinę Europos užkrečiamųjų ligų epidemiologijos ataskaitą“, „Metinę grėsmių ataskaitą“, kurioje pateikiama ES stebimų grėsmių analizė, bei technines ataskaitas ir rekomendacijas. Moksliniai lei-

diniai yra skirti ekspertams ir jie leidžiami anglų kalba. Plačiajai visuomenei skirti leidiniai rengiami 23 oficialiosiomis ES kalbomis bei islandų ir norvegų kalbomis.

Eurosurveillance

Šis savaitinis internetinis mokslinis žurnalas yra vienas svarbiausių Europos žurnalų apie infekcines ligas. Tai yra laisvai prieinamas, autorių mokesčiu neapmokestintas žurnalas. Šis sparčiai straipsnių skubiais klausimais kaita pasižymintis leidinys buvo pirmasis specialistų recenzuojamas žurnalas, kuriame paskelbta pirminė pandemiją gripą A sukėlusio H1N1 padermės viruso genomo analizė.

Interneto svetainė

ECDC interneto svetainėje skelbiamos naujienos, naujaušia ir išsami informacija apie epidemiologinę priežiūrą, mokslines ataskaitas, mokymą ir kitą veiklą, kartu su nuorodomis į nacionalines ir ES institucijas.

COLD? FLU?

**GET WELL
WITHOUT
ANTIBIOTICS**

18 November
2009

For more information, visit
antibiotic.ecdc.europa.eu

**EUROPEAN
ANTIBIOTIC**

*Jvairiose Europos šalyse rengiamomis
kampanijomis pažymima Europos
supratimo apie antibiotikus diena*

Pagalba rengiant nacionalines kampanijas

Europos supratimo apie antibiotikus diena

Europos supratimo apie antibiotikus diena yra kasmet lapkričio 18 d. savaitę vadovaujant ECDC rengiama iniciatyva, pagal kurią organizuojamos nacionalinės kampanijos dėl racionalaus antibiotikų vartojimo. Atsparumas antibiotikams vadinamas viena didžiausia pavojų Europos visuomenės sveikatai keliančių grėsmių, ir, siekiant, kad antibiotikams atsparių bakterijų nedaugėtų, itin svarbu tinkamai vartoti šiuos vaistus.

Nuo 2008 m. rengiama Europos supratimo apie antibiotikus diena konkrečiai skirta plačiajai visuomenei, šeimos gydytojams ir ligoninėse vaistus išrašantiems gydytojams ir medicinos seserims.

Informavimo priemonių rinkiniai

ECDC informavimo priemonių rinkiniais numatoma padėti nacionalinėms visuomenės sveikatos institucijoms didinti informuotumą apie konkrečių infekcinių ligų prevenciją ir kontrolę. Šiuose priemonių rinkiniuose pateikiami svarbiausi pranešimai ir medžiaga, kuriuos galima pritaikyti nacionalinėms ar vietos lygmens informavimo apie sveikatą kampanijoms.

Kampanijoms skirtus plakatus galima lengvai pritaikyti vietos poreikiams

„Itin svarbu, kad žmonės suprastų, jog Europos piliečio saugumas kovojant su tam tikra infekcine liga yra ne sėkmingas atsitiktinumas, o sunkauso darbo rezultatas, kuris būtų kitoks, jeigu tas darbas nebūtų atliktas.“

Su visuomenės sveikata susijusių gebėjimų ir informacijos perdavimo skyriaus vadovas Karl Ekdahl

Uodai gali platinti tokias ligas kaip maliarija ir dengės karštligė

ECDC ligų programos. Su kuo susijusios šios programos

ES valstybės narės yra įsipareigojusios keistis informacija apie įvairias infekcines ligas. Šiuo požiūriu ECDC programomis prisidedama prie konkrečių ES politikos strategijų kūrimo, jų įgyvendinimo, stebėjimo ir vertinimo. ECDC ligų programos susijusios su šiomis veiklos sritimis ir ligomis:

Atsparumu antibiotikams ir su sveikatos priežiūra susijusioms infekcijoms

Antibiotikų vartojimu, atsparumu antibiotikams bei ligoninėse ir kitose sveikatos priežiūros paslaugas teikiančiose įstaigose plintančioms įvairioms infekcijoms.

Ligomis, kurių išvengiama skiepijant, ir invazinėmis bakterinėmis infekcijomis

Vakcinacijos klausimais ir ligomis, kurių galima išvengti vartojant vakcinas, kaip antai difterija, B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijomis, tymais, meningokokine infekcija, epideminiu parotitu, kokliušu, pneumokokinėmis infekcijomis, poliomielitui, pasiutlige, rotoviruso infekcija, raudonuke, stablige, žmogaus papilomos viruso (ŽPV) sukeliama infekcijomis ir vėjaraupiais.

Tuberkulioze

Tuberkulioze ir atsparumo vaistams problema; taip pat greitine ŽIV infekcija.

Svarbiausia – prevencija

Paprščiausiomis higienos priemonėmis galima sustabdyti infekcijų plitimą

Gripu

Sezoniniu, pandeminiu ir paukščių gripu. Įgyvendinant šią programą taip pat sprendžiami klausimai, susiję su vakcinacija nuo gripo, antivirusiniais vaistinėmis preparatais ir atsirandančiu atsparumu šiems vaistams.

Per maistą ir vandenį plintančiomis ligomis ir zoonozėmis

Ligomis, kuriomis žmonės gali užsikrėsti nuo gyvūnų (zoonozinėmis infekcijomis), kaip antai botulizmu, brucelioze, kampilobakterioze, legionelioze, Kreucfeldo-Jakobo liga ir kitomis užkrečiamomis spongiforminėmis encefalopatijomis, kriptosporidioze, echinokokoze, lamblioze, hepatitu A ir E, *Escherichia coli* infekcijomis, listerioze, noroviruso infekcija, salmonelioze, šigelioze, toksoplazmoze, trichinelioze ir jersinioze.

Naujai atsirandančiomis ir užkrato pernešėjų sukeliomomis ligomis

Ligomis, kurias platina vabzdžiai ir kiti užkrato pernešėjai, su kelionėmis susijusiomis ligomis, naujomis ligomis arba ligomis, kurios gali vėl išplisti: Čikungunijos karštine, dengės karštligė, Hanta virusinėmis infekcijomis, Laimo liga (borelioze), maliarija, maru, Ku karštligė, sunkiu ūmiu respiraciniu sindromu (SŪRS), raupais, erkinium encefalitu, tulieemija, virusinėmis hemoraginėmis karštligėmis, Vakarų Nilo karštligė ir geltonąja karštligė.

ŽIV, lytiškai plintančiomis infekcijomis ir kitomis per kraują plintančiomis ligomis

Chlamidioze, gonorėja, sifiliu, hepatitu B ir C bei ŽIV/AIDS.

Infekcinės ligos. Didžiausios grėsmės

Atsparumas antimikrobiniams preparatams ir ligininėje įgytos infekcijos

Antibiotikams atsparių bakterijų sukeltos infekcijos tapo didžiule ir sparčiai augančia problema, ypač ligininėse. Kadangi šias bakterijas sunku sunaikinti, dėl jų sukeltamų infekcijų pacientai serga ir gali ligininėse ilgiau ir miršta dažniau nei įprasta.

ŽIV/AIDS

Maždaug 30 proc. iš 700 000 Europoje gyvenančių ŽIV infekuotų žmonių nežino, kad jie yra užsikrėtę šia liga. Todėl šie žmonės negali naudotis esamomis gydymo priemonėmis

ir gali patys to nežinodami ŽIV užkrėsti kitus žmones, kaip antai savo partnerius ar negimusius vaikus.

Tuberkuliozė

Tuberkuliozės atvejų skaičius tarp pažeidžiamų grupių, kaip antai migrantų ir ŽIV infekuotų žmonių, didėja. Įvairiose ES šalyse atsiranda žmonių, sergančių vaistams atsparia tuberkulioze, kurią labai sunku arba net neįmanoma išgydyti.

Gripas

Kiekvieną žiemą šimtai tūkstančių žmonių Europos Sąjungoje serga sezoniniu gripu. Per įprastą gripo sezoną keli tūkstančiai iš jų miršta ir dažniausiai tai nutinka visai be

reikalo, kadangi žmonės, kuriems gresia toks pavojus, gali pasiskiepyti veiksmingomis vakcinomis.

Klimato kaita

Dėl klimato kaitos Europoje gali atsirasti naujų ligų plitimo ypatumų, pvz., gali keistis užkrato pernešėjų platinamų ligų, kaip antai Hanta viruso, Vakarų Nilo viruso, erkinio encefalito, Laimo ligos, maliarijos ir dengės karštligės paplitimo zonos ribos.

Nepakankamas vakcinacijos populiarumas

Dėl nepakankamo vakcinacijos populiarumo kai kuriose šalyse nebepavyksta kontroliuoti tokių ligų kaip tymai, todėl žmonės vėl pradeda jomis sirgti. Jeigu pasiskiepijusių žmonių skaičius ir toliau mažės, kyla pavojus, kad Europoje vėl atsiras sergančių ligomis, kurios šiame žemyne jau buvo išnaikintos, pvz., poliomieliu.

Kaip įsitraukti į ECDC veiklą

Mokymas

Mokymas itin svarbus ECDC veiklai ir suteikia praktinės patirties įvairių ES šalių visuomenės sveikatos institucijų specialistams. Bendradarbiaudamas su partneriais, ECDC taip pat moko instruktorius, rengia mokomąją medžiagą ir remia mokymo programas, siekdamas stiprinti valstybių narių visuomenės sveikatos srities darbo jėgą. Įgyvendinant mokymo programas rengiami šie kursai: vakcinacijos epidemiologiniai aspektai, laiko eilutės analizė, aprašomieji metodai ir įvadas į modeliavimą ir prognozavimą bei jungtinė mokymo programa, susijusi su protrūkių tyrimo valdymo, epidemiologijos ir mikrobiologijos aspektais.

Įgyvendinant ECDC koordinuojamą Europos intervencinės epidemiologijos mokymo programą (angl. *European Programme for Intervention Epidemiology Training, EPIET*), rengiami dvejų metų trukmės kursai ir organizuojama praktika, susijusi su intervencine epidemiologija infekcinių ligų epidemiologinės priežiūros ir kontrolės srityje.

Tuo pat metu ECDC, kartu su partnerystės ryšius su šiuo centru užmezgusiomis agentūromis, vadovauja Europos mokymo programai su visuomenės sveikata susijusios mikrobiologijos srityje (angl. *European Public Health Microbiology Training Programme, EUPHEM*); tai yra dar vieni dvejų metų trukmės kursai, kurie rengiami įvairių Europos šalių laboratorijų mokymo centruose.

ECDC taip pat sudaro sąlygas šalių tarpusavio pagalbai per internetines mainų ir porinio bendradarbiavimo sistemas, bendrai naudotis laboratorijomis ir keistis protokolais.

ECDC į savo veiklą įtraukia išorės ekspertus

ECDC ragina tinkamos praktinės patirties turinčius mokslininkus dalyvauti centro mokslinių grupių ir darbo grupių veikloje ir padėti centrui vykdyti savo veiklą. Siekdamas išplėsti savo galimų ekspertų sąrašą, ECDC įkūrė ekspertų kandidatų direkciją, kuriai paraiškas gali teikti visi tinkamos patirties ir mokslinių žinių turintys ekspertai.

Be to, ECDC skelbia kvietimus dalyvauti konkurse ir kvietimus teikti pasiūlymus dėl subsidijų, pagal kuriuos įgyvendinami projektai specializuotose ECDC veiklos srityse.

„Epidemiologus rengiame taip, kaip praeityje buvo mokomi katedrų statytojai – savo amato jie turėjo išmokti statydami ir tik tuomet galėdavo įstoti į gildijas. Mes darome tą patį. Vienoje iš mūsų programų dalyvauja maždaug 50 aukštos kvalifikacijos specialistų iš universitetų ir visuomenės sveikatos institucijų, kuriems reikia konkrečios patirties; jiems sudarome sąlygas išvykti į kitą šalį ir padengiame jų išlaidas, kad jie galėtų mokytis dirbdami. Galbūt visuomenės sveikatos „katedros“ dar nesimato visu jos gražumu, tačiau mes jau statome jos pamatus – kuriame svarbiausią pagrindą – ir tikimės, kad ji niekada nebus nugriauta.“

Pagalbos stiprinant epidemiologinę priežiūrą ir parengtį skyriaus vadovas Denis Coulombier

Direktorius su ECDC administracinės valdybos nariais

Svarbiausi faktai apie valdyseną

Būdama nepriklausoma ES agentūra ECDC teikia ataskaitas **administracinei valdybai**, kurios narius skiria valstybės narės, Europos Parlamentas ir Europos Komisija. Administracinė valdyba skiria ECDC direktorių, kuris atsakingas už vadovavimą centrai ir jo valdymą. Administracinė valdyba taip pat privalo užtikrinti, kad centras vykdytų savo misiją ir įgyvendintų savo uždavinius, atsižvelgdamas į ECDC steigimo reglamento nuostatas. Administracinė valdyba tvirtina ECDC metinę ir finansinę ataskaitas bei ECDC veiklos programą ir biudžetą ir stebi jų įgyvendinimą – taigi vykdo centro valdymo organo funkcijas. Administracinės valdybos posėdžiai rengiami ne rečiau kaip du kartus per metus.

Patariamasis forumas konsultuoja centro direktorių dėl ECDC vykdomos mokslinės veiklos kokybės. Jį sudaro vyresnieji nacionalinių visuomenės sveikatos institucijų ir agentūrų specialistai, kuriuos skiria valstybės narės, atsižvelgdamos į jų mokslinę kompetenciją, ir už visuomenės sveikatą atsakingas pareigūnas iš Europos Komisijos.

Europos mokslinės asociacijos ir pilietinės visuomenės grupės taip pat gali deleguoti stebėtojus į patariamąjį forumą. Siekdamas užtikrinti Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) ir ECDC vykdomos mokslinės veiklos sąveiką, ECDC direktorius į posėdžius kviečia PSO atstovus. Patariamasis forumas ne tik konsultuoja ECDC, bet ir atlieka tarpininko, per kurį valstybės narės keičiasi informacija ir sutelkia su sveikata susijusias žinias į vieną vietą, funkcijas. Patariamojo forumo posėdžiai rengiami ne rečiau kaip keturis kartus per metus.

ECDC **kompetentingos institucijos** – tai institucijos arba mokslinės organizacijos, kurios teikia nepriklausomas rekomendacijas moksliniais ir techniniais klausimais arba suteikia galimybę imtis šios srities veiksmų. Šias institucijas skiria valstybių narių vyriausybės. Jos remia ECDC, o ECDC savo ruožtu bendradarbiauja su jomis visose savo veiklos srityse, ypač kai vykdomi parengiamieji darbai, susiję su mokslinėmis nuomonėmis, moksline ir technine

pagalba, duomenų rinkimu, atsirandančių grėsmių sveikatai nustatymu, bei rengiant visuomenės informavimo kampanijas.

Veiklą vykdo nuo: **2005 m. gegužės**

Agentūra įsikūrusi: **Stokholme (Švedija)**

Direktorius: **Marc Sprenger**

Valstybės narės: **27 ES valstybės narės ir dar trys
EEE šalys**

Steigimo **2004 m. balandžio 21 d. Europos**
reglamentas: **Parlamento ir Tarybos reglamentas
(EB) Nr. 851/2004, steigiantis
Europos ligų prevencijos ir
kontrolės centrą.**

Biudžetas: **2010 m. – 56 mln. eurų**

Darbuotojų skaičius: **350**

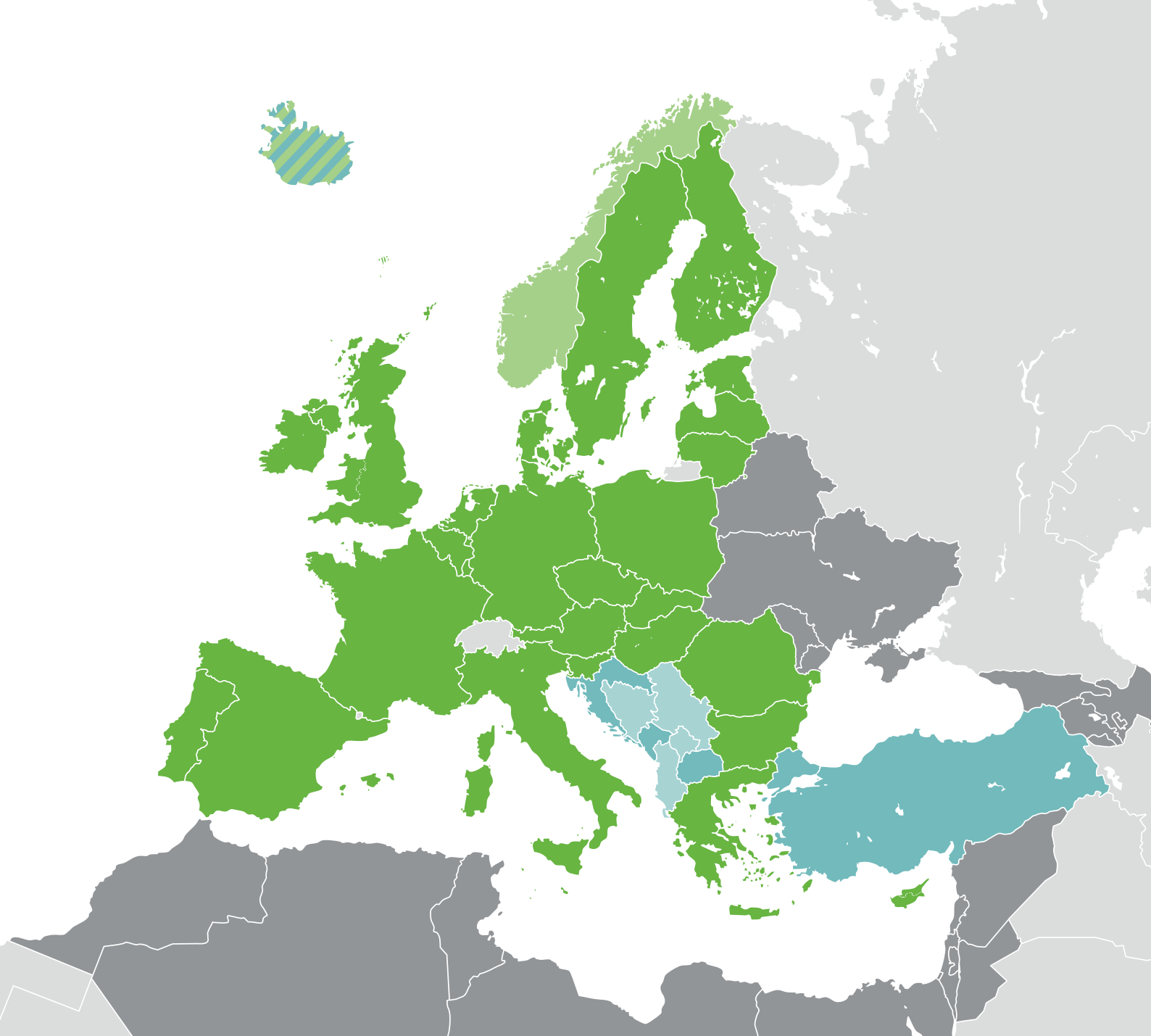

Bendradarbiavimas su partneriais

ECDC aktyviai remia visą ES sistemą ir jos valstybių narių pastangas gerinti infekcinių ligų prevenciją ir kontrolę. Svarbiausiems ES partneriams – ypač Europos Komisijai, Europos Parlamentui ir ES pirmininkaujančioms valstybėms – teikiame rekomendacijas ir įrodymus, kuriais galima pagrįsti veiksmus ES lygmeniu. Taip pat konsultuojame savo nacionalinius partnerius valstybėse narėse ir, kai prašoma, teikiame jiems praktinę pagalbą.

ECDC bendradarbiauja ne tik su ES valstybėmis narėmis, bet ir kitomis EEE šalimis – Islandija, Lichtenšteinu ir Norvegija. Į savo veiklą ECDC taip pat pradeda įtraukti ES šalis kandidates (Kroatiją, Juodkalniją, Buvusiąją Jugoslavijos Respubliką Makedoniją ir Turkiją), potencialias ES šalis kandidates ir šalis, kurioms taikoma Europos kaimynystės politika. ECDC glaudžiai bendradarbiauja su PSO ir kitomis svarbiausiomis panašias funkcijas vykdančiomis organizacijomis visame pasaulyje, kaip antai Jungtinių Valstijų Ligų kontrolės centrais, Kinijos ligų kontrolės centru ir Kanados visuomenės sveikatos agentūra. Be to, ECDC aktyviai bendradarbiauja su pilietinės visuomenės grupėmis.

- **Europos Sąjunga (ES)**
27 valstybės narės
- **EEE/ELPA**
Islandija, Norvegija, Lichtenšteinas
- **ES šalys kandidatės**
Kroatija, Islandija, Juodkalnija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Turkija
- **Potencialios šalys kandidatės**
Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kosovas
(pagal JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244/99), Serbija
- **Europos kaimynystės politika**
Alžyras, Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Egiptas, Gruzija, Izraelis, Jordanija, Moldova, Marokas, Libanas, Libija, Palestinos Administracija, Sirija, Tunisas, Ukraina

Visos nuotraukos © ECDC, išskyrus

© Tobias Hofsäss, nuotrauka priekinio viršelio kairėje

© *Istockphoto*, nuotraukos priekinio viršelio dešinėje ir 6, 7, 9, 11, 14, 18, 19, 26 p.

© *Reporters*, 8 p.

© Mokslinių nuotraukų biblioteka, 12, 20 p.

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Šiame leidinyje naudojamų autorių teisių saugomų nuotraukų negalima naudoti su šiuo leidiniu nesusijusiais tikslais negavus autorių teisių turėtojo leidimo.

KAIP ĮSIGYTI ES LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Europos Sąjungos atstovybėse arba delegacijose. Jų adresus rasite svetainėje: <http://ec.europa.eu> arba sužinosite kreipęsi faksu: +352 2929-42758.

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Prenumeruoti leidinius (pvz., metines *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* serijas, *Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos rinkinius*) galite:

- tiesiogiai iš Europos Sąjungos leidinių biuro platintojų (http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm).

**Europos ligų prevencijos
ir kontrolės centras (ECDC)**

Pašto adresas:
ECDC, 17183 Stockholm, SVERIGE

Adresas lankytojams:
Tomtebodavägen 11A, Solna, SVERIGE

Telefonas: +46 858601000
Faksas: +46 858601001
www.ecdc.europa.eu

Europos Sąjungos agentūra
www.europa.eu

Šis leidinys prieinamas šiomis kalbomis:

airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, islandų, ispanų,
italų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, norvegų, olandų, portugalų,
prancūzų, rumunų, slovakų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų, vokiečių.

Leidinių biuras

